
NOTE LITERACY OF THE STUDENTS OF 3. GRADE OF THE GENERAL EDUCATION SCHOOL IN BULGARIA BY ELECTRONIC TEXTBOOK

Krasimira Georgieva Fileva – RusevaAcademy of Music, Dance and Fine Arts - Plovdiv, Bulgaria , krassyfilleva@abv.bg

Abstract: Note literacy is not invariably necessary for modern man. On the other hand, the note is a more complex sign than the letter, because with one note two features (the two most important) of the tone - height and durability - are recorded simultaneously. This particularity of the notation implies that, in order to read a musical text, more effort needs to be done than reading the verbal text, i.e. note literacy as more complicated, is relevant to accelerate the intellectual development of students who master it.

According to the curriculum in music, approved by the Ministry of Education and Science in Bulgaria, students are introduced to musical notation in 3. grade. As an example of a good practice for teaching small pupils the notation I will examine the educational kit of the authors P. Mincheva, Kr. Filleva and D. Katsarova, publisher Prosveta [4, 5], focusing mainly on the electronic textbook [5].

Because the so called "rhythmic syllables" are used in the 1st and 2nd grade to represent the time relations, they can now be used as a support for the introduction of the note values. This is done in the printed version of the textbook through the fairy tale of the bear family. Through this fairy tale, the concepts of a whole note, half, quarter, and eighth are introduced. Thus, the names of the note values - the new information - are connected to the known syllables, and at the same time the pupils are also displayed their signs - respective note values. This is followed by appropriate tasks and exercises to consolidate new knowledge. In the electronic book is created a task, in which are inscribed the rhythmic syllables and note values, and the third graders are required to connect the rhythmic syllables with corresponding rhythmic groups written in note values. Tasks are also created with which to consolidate the difference between the two basic concepts: tone duration (length of sounding tone) and note value (recording of this duration). Time signature marking is especially important, so a sufficient number of tasks related to mathematics are dedicated to further clarifying it in the electronic textbook. To educate students' confidence in their knowledge, as well as to reliably learn the educational information, some of these tasks are "misleading." Resources have also been created to clarify the application of repeating signs.

After a few lessons, third-grade students get acquainted with another fairy tale – the "Tale of Notes" through which the knowledge of the notes from c^1 to c^2 is gradually taught, i.e. the principle of consistency is respected, and in each subsequent lesson the relationship with the already presented is sought. Illustrating is frequently used - the principle of visibility has been also followed, and the display of the new knowledge is based on a wide range of tools.

The tasks of the electronic textbook support the learning of the material that has just been taught. Such a purpose has the song of the note "C", the song of "D", the task of defining the melodic movement of the song "Orac ore", the secret songs of the two notes. Such tasks are composed for teaching each subsequent note.

To test the level of mastering as well as to consolidate the knowledge, a large number of test tasks have been prepared at the end of the topic of note literacy. Since they are sufficiently numerous and varied, the test tasks could help verifying the knowledge of both the entire class, and groups or individual children.

Keywords: music textbook, general education school, mass music education, note literacy, note value, tone height

**НОТНО ОГРАМОТЯВАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ 3. КЛАС НА
ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНОТО УЧИЛИЩЕ В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ЕЛЕКТРОНЕН
УЧЕБНИК****Красимира Георгиева Филева-Русева**

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив, България

krassyfilleva@abv.bg

Резюме: Нотната грамотност не е неотменно необходима на съвременния човек. От друга страна, нотата е по-сложен знак в сравнение с буквата, тъй като с един нотен знак се записват едновременно две от характеристиките (двете най-съществени) на тона – височина и трайност. Тази особеност на нотното писмо означава, че, за да се разчете нотен текст, трябва да се положат по-големи усилия, отколкото за разчитане на словесен текст, т.е. нотното ограмотяване, като по-сложно, има отношение към ускоряване

на интелектуалното развитие на учениците, които го усвояват.

Според учебната програма по музика, одобрена от Министерството на образованието и науката в България, учениците се запознават с нотното писмо в 3. клас. Като пример за удачна практика за усвояване от малките ученици на знаците за нотирание ще разгледам учебния комплект на авторски колектив П. Минчева, Кр. Филева и Д. Кацарова, издателство „Просвета“ [4, 5], като спра вниманието си предимно върху електронния учебник [5].

Тъй като в 1. и 2. клас за представяне на времевите отношения са използвани т. нар. „ритмични срички“, сега те могат да се използват като опора при въвеждането на нотните стойности. Това е направено в печатния вариант на учебника чрез приказката за мечото семейство. Чрез тази приказка по достъпен за малките ученици начин са въведени понятията за цяла нота, половина, четвъртина и осмини. Така названията на нотните стойности – новата информация – се свързват с познатите срички, като едновременно на учениците се показват и съответните им нотни стойности. Това е последвано от подходящи задачи и упражнения за затвърдяване на новите знания. В електронния учебник е създадена задача, в която са изписани ритмични срички и нотни стойности, като от третокласниците се изисква да свържат ритмичните срички със съответните ритмични групи, записани с нотни стойности. Създадени са и задачи, с които да се затвърди разликата между двете основни понятия: тонова трайност (продължителност на звучене на тона) и нотна стойност (записът на тази продължителност). Означаването на размера е особено важно, затова на доизясняването му в електронния учебник са посветени достатъчен брой задачи, които имат връзка с математиката. За възпитаване на увереност в своите знания, както и за сигурно усвояване на учебната информация, някои от тези задачи са „подвеждащи“. Създадени са и ресурси за доизясняване приложението на знаците за повторение.

След няколко урока третокласниците се запознават с друга приказка - „Приказката за нотите“, чрез знанията за нотите от до¹ до до² се преподават постепенно, т.е. спазва се принципът на последователност, като във всяко следващо занятие се търси връзката с вече представеното. Онагледяването е широко застъпено – следван е и принципът на нагледност, като показът на новото се опира на богат набор от средства.

Задачите от електронния учебник подпомагат усвояването на току-що преподадения материал. Такова предназначение имат песента на нотата „До“, на „Ре“, задачата да се определи мелодическото движение на песента „Орач оре“, тайните песни на двете ноти. Такива задачи са съставени при преподаване на всяка следваща нота.

За проверка на нивото на усвояване, както и за затвърдяване на знанията са изготвени и голям брой тестови задачи, поместени в края на темата за нотно огромяване. Тъй като са достатъчно многобройни и разнообразни, тестовите задачи могат да подпомогнат проверката на знанията както на целия клас, така и на групи или на отделни деца.

Ключови думи: учебник по музика, общообразователно училище, масово музикално възпитание, нотна грамотност, нотна стойност, тонова височина

1. УВОД

Нотната грамотност не е неотменно необходима на съвременния човек. От друга страна, нотата е сложен знак в сравнение с буквата, тъй като с един нотен знак се записват едновременно две от характеристиките (двете най-съществени) на тона – височина и трайност. Тази особеност на нотното писмо означава, че, за да се разчете нотен текст, трябва да се положат по-големи усилия, отколкото за разчитане на словесен текст, т.е. нотното огромяване, като по-сложно, има определено отношение към ускоряване на интелектуалното развитие на усвояващите го ученици.

Според учебната програма по музика, одобрена от Министерството на образованието и науката в България, учениците се запознават с нотното писмо в 3. клас. Като пример за удачна практика за усвояване от малките ученици на знаците за нотирание ще разгледам учебния комплект на авторски колектив П. Минчева, Кр. Филева и Д. Кацарова, издателство „Просвета“ [4, 5], като спра вниманието си предимно върху електронния учебник [5].

2. ЗАДАЧИ ЗА УСВОЯВАНЕ НА ЗАПИСВАНЕТО НА ВРЕМЕВИТЕ ОТНОШЕНИЯ

За успешно усвояване от третокласниците на нотното писмо в печатния учебник е използвана системата за нотно огромяване, създадена и разработена от проф. д-р Пенка Минчева, която е и основен автор в разглеждания учебник. Тази система използва като основен (но не и единствен) музикален материал българската народна музика (опората на музикалното възпитание върху националния музикален фолклор е първият от двата същностни принципа на системата), като за всяка следваща нота е предложена народна песен-еталон. Всяка от тези народни песни е подбрана така, че да започва от „до“ и чрез

постепенно (гамовидно) движение да се достига до преподаваната в конкретния урок нота. За разбиране на принципа на означаване на двете основни характеристики на тона, които се записват чрез ноти – височина и трайност – се използват подходящи, създадени специално за целта приказки и приказката като средство за въвеждане в новата учебна информация е другият същностен елемент в системата за нотно оgramотвяване на П. Минчева. В учебния комплект всичко това се осъществява, като ние, авторите, се придържаме и към следните принципи:

1. Новото се въвежда на основата на вече познатото;
2. Приказката събужда интереса на децата, провокира любопитството им;
3. Двата основни елемента – тонова трайност и тонова височина се осъзнават последователно, за да не се претовари вниманието на малките ученици;
4. Третокласниците се запознават първо с тоновите трайности и техните изображения – нотните стойности, тъй като това е по-достъпният елемент на нотното писмо.

Тъй като в 1. и 2. клас за представяне на времевите отношения са използвани т. нар. „ритмични срички“, сега те могат да се използват като опора при въвеждането на нотните стойности. Това е направено в печатния вариант на учебника чрез приказката за мечото семейство. Чрез тази приказка по достъпен за малките ученици начин са въведени понятията: *цяла нота*, за осъзнаването на която са използвани сричките „та – а – а – а“; „та – а“ – *половина*; „та“ – *четвъртина*; „ти-ти“ – *осмини* [4]. Названията на нотните стойности – новата информация – се подкрепят от познатите на децата срички, като едновременно на учениците се показват и съответните им нотни стойности. Това е последвано от подходящи задачи и упражнения за затвърдяване на новите знания.

В електронния учебник е създадена задача, в която са изписани ритмични срички и нотни стойности, като от третокласниците се изисква да свържат ритмичните срички със съответните ритмични групи, записани с нотни стойности.

Означаването на размера е особено важно, затова на доизясняването му в електронния учебник е посветена задача, която има връзка с математиката. В печатния учебник е указано, че размер в музиката се изписва с две цифри, поставени една над друга, като горната цифра означава броя на времената в един такт, а долната – мерната единица (коя тонова трайност представлява едно метрично време) [4]. Това обяснение може да се прочете в електронния учебник и то е отправната точка за решение на задачата, която е структурирана по следния начин: при зададени, разположени в лявата половина на екрана три миниусловия – брой се на две, като всеки удар е една четвъртина; брой се на четири, като всеки удар е една четвъртина; брой се на три, като всеки удар е една четвъртина; учениците трябва да пресметнат размера, съответен на всяко от миниусловията. Предложените решения, изписани в дясната половина на екрана, които трябва да бъдат „свързани“ със съответните миниусловия, са: $\frac{4}{4}$, $\frac{4}{2}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{3}$, $\frac{2}{4}$. Освен, че при всяко отваряне на електронния ресурс миниусловията, както и решенията се появяват разместени, наред със сравнително лесно постижимите решения – $\frac{4}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{4}$, тук са предвидени и две решения-уловки – $\frac{4}{2}$ и $\frac{4}{3}$. [5]. С тях се проверява, дали е изяснено значението на всяка от цифрите на размера, както и доколко са съсредоточени учениците.

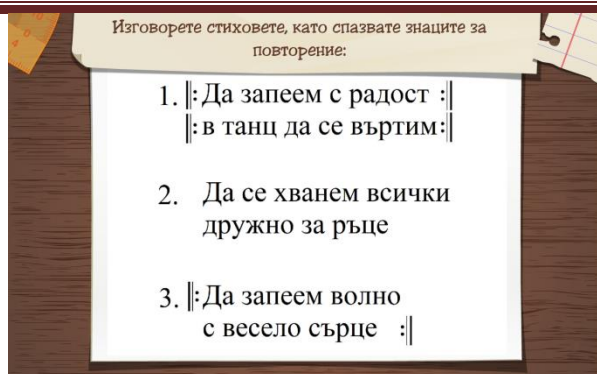
Следва занимателна задача за подредяне на времетраене, като от третокласниците се изисква да подредят в най-горната редица групите ноти, които траят 4 удара, във втората – тези, които траят 3 удара и в третата – тези с продължителност 2 удара [5]. Тази задача, за решаването на която също е необходимо пресмятане, не затруднява учащите.

3. ПОНЯТИЯТА ТОНОВА ТРАЙНОСТ И НОТНА СТОЙНОСТ

Създадени са и задачи, с които да се затвърди разликата между двете основни понятия: тонова трайност (продължителност на звучене на тона) и нотна стойност (записът на тази продължителност). Пример за такава задача ще бъде разгледан по-късно в текста.

4. ЗНАК ЗА ПОВТОРЕНИЕ

За усвояване на изписването и разчитането на знака за повторение е предложена следната задача: изписани са двустигшия от куплетите на песен, която се изучава в печатното издание на учебника, но в електронния ресурс при всяко двустигшие по различен начин е зададено повторение на стихове. От третокласниците се изисква да прочетат текста, като спазват знаците за повторение, поместени при всяко двустигшие. Така първото двустигшие ще прозвучи, като се повтаря всеки стих. При следващите два стиха, изписани на таблото, няма да има повторения. Третото изписано двустигшие се повтаря цялостно, а не, както при първото, всеки стих поотделно (пример № 1). Това е начин различните типове повторения на нотен текст, използвани в музикалната литература, да бъдат изяснени и познати на учащите, още преди те да са усвоили нотното писмо.

Пример № 1 Знаци за повторение, които трябва да се спазят при рецистиране на стихове

5. ЗАДАЧИ ЗА УСВОЯВАНЕ НА ЗАПИСВАНЕТО НА ТОНОВИТЕ ВИСОЧИНИ

След няколко урока в печатния учебник е предвидено третокласниците да заучат песента „Къщичка за песни“, която те изпълняват с удоволствие. С тази песен се прави логическа връзка със следващата създадена за учебника приказка - „Приказка за нотите“. Чрез нея малките ученици последователно и чрез предизвикания от „сериите“ на приказката интерес усвояват другия основен елемент на нотното писмо – записването на тоновете височини, като всяка нова серия представя нова нота. Така, чрез двете приказки, в чиито части (всяка част се преподава в отделен урок) учебната информация плавно се усложнява, е следван принципът на логическо последование на темите на занятията. Чрез втората приказка знанията за нотите от до¹ до до² се преподават постепенно, т.е. спазва се принципът на последователност, като във всяко следващо занятие се търси връзката с вече представеното [4]. Онагледяването е широко застъпено – следван е и принципът на нагледност, като показът на новото при въвеждането на всяка нова нота (нова информация) се опира на богат набор от средства, в които също е търсена последователност. Тя е:

1. Заучаване *по слух* на песен-еталон;
2. Изпяване на песента с проследяване на *графичното изображение* на мелодичното движение – първата зрителна опора;
3. Изпяване на песента с проследяване и *показване с ръка* на посоката на мелодичното движение – двигателна и втората зрителна опора;
4. На основата на сетивните връзки зрителна-слухова-двигателна, се подготвя и запознаването с *названията* на звуковисочинните „стъпала“ и начина на записването им.

В електронния учебник са изготвени голям брой и разнообразни задачи, които подпомагат усвояването на току-що преподадения материал. Такива са например задачите-песни на нотите. След показване на всеки нотен знак, в електронния учебник е поместена „песен“ на съответната нота. Тези песни се състоят само от повторения на един тон – този тон, чийто нотен знак се изучава, като са включени различни нотни стойности. За първите преподавани ноти – „До“ и „Ре“ - ритмичните групи, използвани в песните, са по-опростени (пример № 2), с всяка следваща нота нейната „песен“ се усложнява ритмически, а в песните на „Ла“ и „Си“ са използвани и паузи (пример № 3). За по-голяма атрактивност, както и за включване в процеса на усвояване и на емоционалната памет на учащите, всяко момиченце-нота има свой характер. Нотните примери са оцветени съответно на „дрехите“ на момиченцата-ноти.

Пример № 2 Песен на „До“

Пример № 3 Песен на „Ја“

Следват задачи да се определи с думи мелодичкото движење на всяка од песните-еталони. Тези задачи допълват задачите од печатниот учебник за проследявање на графичното изображение на посоката на мелодичното движење и показването му с ръка. Допълнителен мотив за усвовање на умението за четене на ноти представляват тайните песни на нотите. Това са песни, които „момиченцата-ноти са съчинили сами, но за да не ги разчете никој, са ги записали с ноти“ [5]. На учениците се предлага да опитат да прочетат тези леки песни (примери №№ 4 и 5). Такви задачи са съставени при преподаване на всяка следваща нота.

Пример № 4 Първа тайна песен на „До“ и „Ре“

Пример № 5 Втора тайна песен, предложена од „Си“

6. ЗАТВЪРДЯВАНЕ НА ЗНАНИЯТА, ТВОРЧЕСКО ЗАБАВЛЕНИЕ С НОТИТЕ

След преподаване на нотата „Фа“, т.е. кога првите четири ноти са вече познати на третокласниците, за затвръдявање на знанията, както и за сигурно различавање на вече познатите нотни знаци един од друг, во електронниот учебник е направен кратък „преговор“, како са создадени подходящи задачи. Во един од тези електронни ресурси са поместени четирите познати на учениците нотни знаци (до, ре, ми и фа), како од децата се изисква да свржат нотите со техните имена (пример № 6).

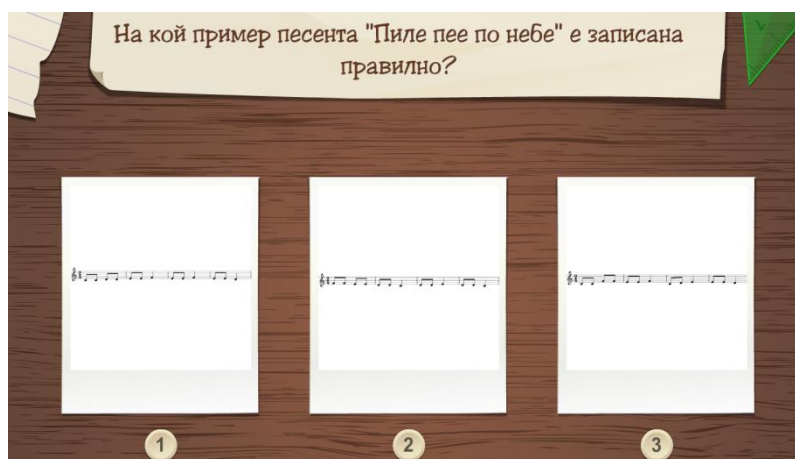
Пример № 6 Задача за сврзвање на ноти со техните имена

Во друга задача са нотирани народните песни-еталони, како учениците треба да свржат нотните примери со соодветните заглавја на песни-еталони (пример № 7).

Пример № 7 Задача за разпознаване на нотираните песни-еталони

Друг електронен ресурс предлага да се посочи вярното нотирание на песента-еталон към нотата „Фа“, като се избира от три възможни решения (пример № 8).

Пример № 8 Задача за посочване на вярно нотирание на песен-еталон

Като обобщение на раздела за нотно оgramотвяване в електронния учебник е предложена задача, която едновременно е творческа и тестова – всеки да нарисова своята къщичка за песни, така, както би искал тя да изглежда. За да се подпомогне детската фантазия, както и за да изпълни задачата своято предназначение, са поместени насочващи въпроси. На третокласниците се предлага да помислят, какви цветове ще използват за къщичките си – весели, жизнерадостни, нежни, ярки, приглушени, тъмни, светли, мрачни. Друг въпрос е свързан с големината на къщичката – дали тя трябва да бъде голяма, за да може да се разположи там богата колекция от много песни, или къщичката ще е малка, за да побере малко песни. Учениците трябва да помислят също и с какво ще украсят къщичката си. Особено важна е последната подзадача – от третокласниците се изисква да „скрият“ на различни места в рисунката нотни знаци. Когато приключат, те трябва да покажат готовата картинка на съучениците си, които да открият скритите нотни знаци. В тази задача може да се проследи не само усвояването на учебната информация – „скриването“ и откриването на нотни знаци, изпълнението ѝ е показателно за въображението и творческите способности на всеки ученик, но и за неговото индивидуално отношение към преподадената материя – ако ученикът предпочете в неговата къщичка да се пеят малко и тъжни песни, не е невъзможно той да е срещнал трудности при усвояване на нотите.

7. ПРЕГОВОР

За проверка на усвояването, както и за допълнително затвърдяване на знанията са изготвени и голям брой тестови задачи, поместени в края на темата за нотно оgramотвяване – за преговор, както и в края на електронния учебник, за установяване на изходно ниво. В първата от задачите изучавани през годината знаци, свързани с нотирането, трябва да се разпределят в две групи. В първата група се подреждат знаци,

отнасящи се до времетраенето, а във втората – знаци, с които се отбелязва тоновата височина. Така в първата група влизат половина пауза, половина нота, четвъртина пауза, осмина пауза, размер три четвърти; във втората група влизат петолиние и виолинов ключ; два от знаците – нотата „Фа“ - четвъртина, изписана на петолиние с означен размер две четвърти и нотата „Си“ - цяла нота върху петолиние, са общи и за двете групи. Чрез втората задача се проверява разбирането на съществени понятия – тонова трайност и нотна стойност. Верните отговори са два - „Продължителността на звучене на тона е неговата тонова трайност“ и „С нотните стойности се изписват тонови трайности“. Погрешните отговори са „Тоновите трайности служат за изписване на нотните стойности“, „Нотните стойности могат да звучат продължително или кратко“ и „Продължителността на звучене на тона е неговата нотна стойност“, Нотните трайности означават продължителност на звучене [5]. За да се посочат коректните отговори е необходимо разбиране на разликата между двете понятия, сигурно разграничаване на понятието означаващо звук от това за знака за него, използване на понятията без смесването им, каквото смесване е допуснато в последния от цитираните погрешни отговори. В един от електронните ресурси от теста за установяване на изходно ниво се осъществява връзка с учебния предмет математика. Условието на тази задача е да се пресметне, кои от изброените ритмични групи могат да се изпълнят за 1 удар, 2 удара, 3 удара, 4 удара. Задачата е подвеждаща, тъй като за два удара могат да се изпълнят, според посочените възможни отговори, четвъртина пауза с две осмини и четири осмини; за зададените в условието 3 удара са предвидени три верни отговора, за 4 удара също е предложен верен отговор, но за 1 удар няма съответствие в колонката с възможни решения (пример № 9). За по-голяма яснота на пример № 9 е показан екранът с решената задача.

Пример № 9 Решена тестова задача за пресмятане трайността на ритмични групи

Опитите за търсене на подходящ отговор обикновено са свързани с неколкостепенни проверки на отговорите. По този начин се затвърдяват знания, развиват се умения за бързо и точно пресмятане на трайности, възпитават се и важната за всеки човек увереност в собствените твърдения. Следващата задача – да се пресметне, колко трае определена ритмична група (например четвъртина пауза и две осмини ноти), има сходна структура и също е подвеждаща, но тук без възможен елемент от условието остава отговорът „три удара“ (за два удара могат да се изпълнят, според отговорите, от които може да се избира, четвъртина пауза с две осмини, половина нота и половина пауза; за зададения в дясната колонка 1 удар е предвиден един верен отговор, за 4 удара са предложени два верни отговора, но за 3 удара не се открива съответствие в колонката с предложени решения). Както е видно, условието на задачата е разнообразно с паузи, което донякъде го усложнява.

Тъй като са достатъчно многобройни и разнообразни, тестовите задачи могат да подпомогнат проверката на знанията както на целия клас, така и на групи (ако е необходимо задачите да се разпределят), или на отделни деца.

8. ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. В електронния учебник са създадени задачи към всеки отделен преподаван елемент от нотното писмо. Това прави електронния вариант на учебника ценно помагало на учителя по музика.

2. Предвидени са задачи за отгатване, за пресмятане, за разчитане на нотен текст, за изпълнение на песни, а също и творчески електронни ресурси, свързани със създаване, с материализиране на своя

представа.

3. В електронния учебник е отделено внимание и на допълнителното мотивиране на третокласниците да разчитат нотен текст.

4. Разнообразието от задачи, за чиято атрактивност са положени допълнителни усилия, изпълнява предназначението си да съдейства за усвояване на нотното писмо от учениците в 3. клас.

Макар че нотното оgramотяване е изискване, залегнало в учебната програма по музика за 3. клас, ние, авторите на учебния комплект не препоръчваме запознаването с нотното писмо да бъде основна дейност в работата по музика през учебната година. Като основна задача разглеждаме точното и изразително изпълнение на разнообразни песни, слушането на музика, повишаване на музикалната култура на учениците и включването им в творчески дейности, каквито в учебния комплект сме съставили в изобилие.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Димитрова, С. (2016) *Образованието в света и електронните учебници (1. 4. клас)*, Варна: Колор Принт - ПАК
- [2] Колев, Й. (1995) *Творческо развитие на децата от предучилищна и начална училищна възраст*, София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- [3] 3. Manolova, V. (2014) ‘The Phenomenon “Emotional Thinking”’, *International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology and Pedagogy*, Vol. 2, No. 5-1, October, pp. 77-83.
- Mincheva, P. (2015) ‘Teaching Creative Abilities of Children in Music Education in the General School’, *International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology, Pedagogy and Performing*, Vol. 3, No. 5-1, October, pp. 31-36.
- [4] Минчева, П. Кр. Филева, Д. Кацарова. (2018) Учебник по музика за 3. клас. София, „Просвета“
- [5] Минчева, П. Кр. Филева, Д. Кацарова. (2018) Електронен учебник по музика за 3. клас. София, „Просвета“
- [6] Mincheva, P. (2015) ‘Teaching Creative Abilities of Children in Music Education in the General School’, *International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology, Pedagogy and Performing*, Vol. 3, No. 5-1, October, pp. 31-36.
- [7] Fileva-Ruseva, K. (2014) ‘Teaching the Rondo and Variation Form in the Textbook of Music for the 5th Grade of the Bulgarian General Education Schools’, *International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology and Pedagogy*, Vol. 2, No. 5-1, October, pp. 14-19.
- [8] Fileva-Ruseva, K. (2017) ‘Education by means of an electronic textbook on music for the 5th grade in the secondary school’, *International Journal Knowledge*, vol. 13. no. 2, June, pp. 359 – 364.